

ШЫН СОҢГУУДАЖЕ!

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 141 (9216) | Воскресенье, 1973 чылдың июнь 17 | 1925 чылда үндөстөлтүнгөн. | Өртөз 2 кж.

ЭШ Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ АКШ-ЧЕ ЧОРУПКАНЫ

СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЗ-нің Дээди Совединиң Президиумунун кежигуну Л. И. Брежнев АКШ-тың Президентизи Р. Никсонун чалаанын өзүгар июнь 16-да Американың Каттышан Штаттарыне албанын аян-чорун кылды чорупкан.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигуну, ССРЗ-нің даштыны херектер министри А. А. Громыко, даштыны садгы министри Н. С. Патолочев, хамааты увар чүүл министри Б. П. Бугаев, СЭКП ТК-ның Чингине секретарының дузалакчылары Г. З. Цуканов, А. М. Александров, СЭТА-ның чингине директору Л. М. Замая-

тин олар эш Л. И. Брежневти АКШ-на аян-чорунга үдөп чоруурлар.

Совет Звелелиниң күрүне туткары-биле шимээн Внуково аэродромунга эш Л. И. Брежневти эштер Ю. В. Андропов, А. А. Громыко, В. В. Гришин, А. П. Кириленко, А. Н. Носыгин, Ф. Д. Кулаков, Н. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Шелепин, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Наплатов, Н. Ф. Катусев, ССРЗ-нің Дээди Совединиң Президиумунун Даргазының оралаң-

чызы К. Ф. Ильяшенко, СЭКП ТК-ның кежигуннери П. А. Абрамов, В. В. Кузнецов, Г. С. Павлов, Н. М. Пегов, Н. В. Русаков, Н. У. Черненко, Н. А. Шелюков, СЭКП ТК-ның кежигунунге кандидаттар М. П. Георгидзе, С. М. Цвингун, СЭКП-нің Төп ревизия комиссиясының кежигуннери Е. И. Кусков, Г. Н. Цинев, СЭКП ТК-ның Чингине секретарының дузалакчылары А. И. Блатов, В. А. Голиков олар үдэзер.

Үдэзериниң аразына АКШ-тың Совет Звелелинде херектеринге түр бүүрүттүргөн А. Дабс база турган.

(СЭТА).

СОВЕТ ЭРГЕ-ЧАГЫРГАВЫС ДЭЭШ

Н. В. Подгорный
Малайзияның
парламентарийлерин
хүлээп алган

ССРЗ-нің Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный июнь 15-те Кремльге ССРЗ-нің Дээди Совединиң чалааны-биле Москвада келген Малайзияның парламентизиниң сенат даргазы Тан Оки Омар Йок Лин Онга баптаткан төлөөлөрүн хүлээп алган.

Найрагыч байдалдың бөсөдәлиниң үзүндө совет-малайзия ий таланың харызаалары, а ол ий-каш ий талга согузгалдыг чамдык чутула делегей айтырыларын чутулашкан.

Бөсөдәга ССРЗ-нің Дээди Совединиң палаталарының даргалары Я. С. Насриддинова болгаш А. П. Шитиков, ССРЗ-нің Дээди Совединиң Президиумунун Секретары М. П. Георгидзе, ССРЗ-нің Дээди Совединиң депутаты А. П. Кешонов, ССРЗ-нің Дээди Совединиң Президиумунун делегей харызааларының кидизиниң эргекчили В. Г. Висотин, а ол ий-каш Малайзияның ССРЗ-де ачкы Тонку Нга Мохамед олар киришкен.

(СЭТА).

А. Н. Косыгин-
биле беседа

Июнь 15-те ССРЗ-нің Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин ЮСР-нің Звелединиң күүсөкч чөвөзүнүн даргазының оралакчысы Я. Сиротковични Кремльге хүлээп алган. Чакаттар аразының экономиктиг нады амыдакчыла талазы-биле совет-югослав комитетиниң ээчегини хураалга киришпир-биле Москвада ол калган.

Я. Сироткович-биле кады беседага ЮСР-нің Звелединиң күүсөкч чөвөзүнүн кежигуну М. Биронев болгаш ЮСР-нің ССРЗ-де ачкы М. Пешит олар киришкен.

А. Н. Косыгин биле Я. Сироткович-чыгың, найрагыч байдалга өрткөн беседа үзүндө чакаттар аразының совет-югослав комитетиниң амыдакчыла түңдөөлөрүнө чүлүдүгү-нүүшкүлүн лийерлээп болган ий чурттуң аразыга экономиктиг харызааларын хөгжүдериңиң айтырыларының талазы-биле сапал-оңол солукчан-нар.

ССРЗ-нің Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчысы В. Н. Новиков беседага баа киришкен.

Июнь үзүниң
ажыл-ижи

Чурттуң мурнуу талазында тарааны кестирип турда, чөв чүкте чаштырыла чүгө дооступ турар. Барың болгаш Чон Си-бириниң, Ираның Чон чүктүң ажал-агыларындыг тараа шөдөрдөргө селалык утун чурт турар.

ССРЗ-нің Тон Статистика эргекчилиниң түңдөөлөрү өзүгар азыра, июнь 11-ге чедир чамың чактар тараа 151264 муң гектары ээлеп турар.

Тараа болгаш тараа-бы (кукуруза чонка) културалары 93944 муң гектар тараан. Кызыл-тас чаштырар план ажык күүсеттинген. Ол 44622 муң гектарда чаштылган.

Чурттуң өр амыдакчылар кукуруза олуртулаанын коздууда-ла доозукан. Ону планда көрдүгө-ниңден 101 хуу ажык — 1963 муң гектар тараан: Олордунда болгаш картофель шөдөрдөргө — ба-ла-ла чакың хову ажалла-ры шымкарлып турар. Картофельди 3512 муң гектар, картошкаларын — 1112 муң гектар терде олурткан бол-ган план тус-тузуна 101,1 болгаш 96 хуу күүсеттин-гилең.

Ол ий-каш мал чөмө болгаш бахчи култураларының чаштырылганын база дооступ турар. Оларын та-рымының планы 93 хуу күүсеттинген болгаш 1821 муң гектарда олурткан.

Амгы үдө техниканы тарыта шөдөрни ажаап, бөсөдәгадирчыче шил-дип турар. Ол бүгү-биле кады тарыаалар ажаап алышкыны кызымаккай бөсөткөп турар. Бүгү республикаларын ажал-агыларды Украинаны комбайнерлериниң тара-ны шалының, чедир чонка ажаап азырныте кийгырың деткип турар.

(СЭТА-ның көрр).

Бадылап тур бис!

СЭКП ТК-да болгаш ССРЗ-нің Министрлер Чөвүлелинде

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигуну, ССРЗ-нің Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгинге баптаткан Совет Звелелиниң төлөөлөрүн Экономикага Дузалакчыла Чөвүлелиниң 1973 чылдың июнь 5—8 хүннеринде Прагада болган XXVII сессиязының түңдөөлөрүн СЭКП ТК-ның Политбюроу болгаш ССРЗ-нің Министрлер Чөвүлели чутулажың көргөн.

Социалист экономиктиг интеграция-ның комплекстг программанын ботанды-рында чедипкинер аян-чорун комму-нист болгаш амыдакчыла чурттарын кү-нөшкүлүн социализм болгаш комму-низм тургузуушкунга улам сырдык кат-тыштырычыче улаанышкынының шы-ныны долузу-биле бадылап турарың СЭКП ТК болгаш ССРЗ-нің Министрлер Чөвүлели демделгел.

Социалист экономиктиг интеграцияны көжүдүүн, улам бадылап чурк делегей социализминин тургузу болгаш соци-алист дем каттыштырылганын чурттар-нын сырдык каттыжышкыны улам быжылаарына политиктиг чүгөла ужу-рузалыг деп СЭКП ТК-ның Политбюроу болгаш ССРЗ-нің Министрлер Чөвүлели сапал турар.

СЭКП Тон Комитеди болгаш Совет чак-зак СЭКП-нің XXIV сессиязына, а ол ий-каш СЭКП ТК-ның апрель (1973 ч.) Пленумунун шийирлерин өзүгар амы-думма социалист чурттар-биле бүгү та-

залыг харызааларын быжылап, калбар-тыры дөш моон-даа солгаар бүгү эргежок чутула чүлдерин кылдыр апар. ЭЧД кежигуннери чурттар-биле экономиктиг кады амыдакчыла сайыраңгайды-ры, оон план өзүгар чорун күнөшди-рери, социалист экономиктиг инте-грацияны араларын улам долузу-биле ажылаары амгы үе-чалада онза ужу-рузалыг бооп турар.

СЭКП ТК болгаш ССРЗ-нің Министрлер Чөвүлели ССРЗ-нің төлөөлөрүн сессия-га ажал-чорудулазын чүлүдүп деп көргөн болгаш ЭЧД-ның XXVII сессиязының шийирлерин ийлап-ла күүсеткен турарын халдарар хемчегтерин амыдап кылгаш, ботандырып чорударын чогур органдарга дааскан.

ССРЗ-НІҢ ДЭЭДИ СОВЕДИН ЧЫМДЫРАП ДУГАЙЫНДА

ССРЗ-НІҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫ

ССРЗ-нің Дээди Совединиң Президиумунун доктадыры болза:

Совет Социалист-Республикалар Звелелиниң Дээди Совединиң сессия чымык-ның алдыг сессиязын 1973 чылдың июль 17-де Москва хоорайга чымдырар.

ССРЗ-нің Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы Н. ПОДГОРНЫЙ, ССРЗ-нің Дээди Совединиң Президиумунун Секретары М. ГЕОРГИДЗЕ, Москва, Кремль, 1973 ч. июль 15.

бистер дайын сөөлүндө үе-нин бүгү тургузуудаа улаан хей дугурулгалары Совет Звелели-биле чедип алган бис деп, президент меделгел. Ке-лпир неделада эң чутула ол ужуражышкынар үзүндө мындыг харызааларын улам калдарырыңа ийген турар бис деп, ол меделгел.

Президент делегейниң амгы байдалын чутулааш, делегей-

де чамдык шыгың айтыры-лар мурнуузу хөвөөр туруп турар-даа болза, ийген болу-рунун чамдык барыдаалары бар бооп турарын демделгел. Бо хүннерде бистиң бөмбү-рэвис быжыг, үр тайбынга кажангызын-даа артык чооктулап чөдө берген деп, Л. И. Брежневтиң чокта чаа чутулааны президент сатын-га.

Г. Киссинджерниң меделгели

ВАШИНГТОН. (СЭТА). АКШ-тын президентизиниң национал аймыл чон чорук талазы-биле дузалакчылы Г. Киссинджер СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежневтиң Каттышкан Штаттарга аян-чорук кылды чөдө бөөр-биле холбаштыр парламент конференциязыга түвө чутулаан.

Келпир неделада болур ужуражышкыны бир чыл ажы үдө ык бөдөткөп келген, ыңчанга ол өрткөн чылдың майда Москвага болган бөдөк ленинне ужуражышкыны үе-линде айттыганын улаанышкыны кол барымдаалар ужурул деп, Г. Киссинджер меделгел.

ССРЗ биле АКШ-тын ара-

База катап ужурашкыже!

Республиканың төп райо-варыңа чартык ай ажык үрүдүчүлөп келген литерату-ра болгаш уран чүүл хүне-ри доозулган. Оон кырык-чаларыңиң сөөлүг оюулары дүүн Каа-Хем райоңга болу-лаан.

Сарыг-Сөтүн чурттакчыла-ры шире-эстрада болуун эрес-кашпагай, эпит-ээдек көргүзүлгелерин магадал бол-гаш чоргаарал-биле хүлээп алган.

Ильинка суурга «Тиндөз» кохостуң ууат, амык чону кохостун-шпн тастадык ар-артистериниң «Хүндүл мрав-жылары» деп шпаланың эге-лөрүнн ийди мурунда-ла чыгып келген.

Районун оскө чүгүдө «Со-вет Тыва» сохостуң малчы-нары болгаш механизаторла-ры Тываның күрүне филар-мониязының «Сая» ансам-блиниң концертин согуу-гааннар.

Түңгөл оюуларының сөө-лүдө кайы-даа суурларга үдөшкүниң бадалдары бол-

сулаан. Райондун тарааны-ларын, малчынарының болгаш кодо интеллигенция-зының төлөөлөрүн ала-чыларга өөрүп чедиргениң ийердең, моон солгаар чо-газдык чедипкинерин сессияның халымындан кү-лөп турар.

Өрткөн хүннериниң дуга-йында чончүк шийи үнел-де СЭКП райкомунун сек-ретары В. А. Чигаровш мынчалар алергени.

— Литература болгаш уран чүүл хүннери бистиң райоңга бир-ла дугаарыда өрткөн турары бо болгай. Оон кырык-чаларыңиң — артистер-ниң, чогаалчыларын, чуркчу-ларын, өрткөн амыдакчыла-рың — чон ууат өөрүшкү-биле хүлээп ал, ужурашкыла-ры күзөлдө-биле жөп тур-ган.

Каа-Хемниң ажал-шчө-лө-р-даа, оларын аалчыла-ры-да: «База катап ужурашкы-же!» деп байырың сөстөрү солушканнар.

(Бистин көрр).

Р. Никсон Л. И. Брежневтиң аян-чоруунуң дугайында

ВАШИНГТОН. (СЭТА). АКШ-тын Президентизи Р. Никсон Лидияе шпалка меделгел кылгаш, оон СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежнев-биле кылды чутулажышкынары совет-америк харызааларын улам ажыктеринге ийген болу-

рунга бузурелин ийергелгел. Каш-ла хонгап, Совет Звелелиниң ууртучузуңа Ва-шингтонга байыр чедирер мен деп, Р. Никсон чутулаан. Бистер он ийи ай шпалка бөдөк ленинне ийги узаа чуражыгыны ол болур.

Сөөлү дарт чыл шпалка

Бөгүн медицина ажылдак кызынын хуну

ЧОННУҢ КЫЗЫ

Ордумак сынның, чакык, эвеле-ээдек чакык анык эмчи Барыин-Хемчиктин ыраакы олардында малчыларга бо-ла челе бээр. Кызыл-Мажалык районнаар аразынын тусберуелэка ууру диспансеринин уруулар эмчиси Татьяна Сатова Куулар малчыларга медицина темизинге лекция, беседа кылып, олардын урууларын шийин, эмчи дууламачынын доктаамал көргүзүп келген.

Анык кыс Красноарскенин медицина институтун дооскап, бозунун төрөн чери — Барыин-Хемчикке кээп ажалда-ла беш чыл четкен. Бо уенин иштинде оң ажалга аргадуржулганы өзүп, чонунга ак сеткилди бараан болуп турар.

Эш Куулар хой-ниин ажалына база идеп-теңири кирип келген. Ол-туберкулезка ууру диспансеринин Кызыл-Мажалык салбырында профилей комитетинин даргазы. Диспансеринин коллективин Татьяна Кууларны Кызыл-Мажалык суур Советинин депутатына кандидат кылдыр база катап деп-шетен. Бо анык эмчи барыин-хемчиктеринин чоргадары, төлөнтүг кыстарынын бирээзи.

Т. ТЮЛЮШ.
ЧУРУКТА: Т. С. Куулар.
Авторун фотоу.

БУЯННЫГ ИШ, ХӨГЖҮЛДЕЛИГ АДЫР

«Тоску беш чылдың шийт-ширши чылдың чонга эмнеге дууламачынын деңгелин улам бедирер!» Бүгү чуртта ишпаш, тыяныч медицина ажалдакчылары бөгүн боттарынын байыраалын ол дозунуң алаа-биле тутуп турар. Бо чылды байыраал чурттуң амьдыралында политиктиң улуг бозуушкуну — чер-чер Советтеринге согушдалар хунуңе капысрылганы-биле озагай.

СЭКП-ин XXIV съездинин шийтширлерин амьдыралда боттандырышкан, республиканың медицин ажалдакчылары боттарынын байыраалын демдегеп тура, кылган ажалдарын түшүп, моон соңгаары согушдаларын тодаралып турар.

Ажылгы чоннарга эмнеге дууламачынын улам экижидер, калык камгалаалы сайырагайжылар, кадрларын шийир, таарыштыр тургузар болгаш кыжиздер талазын биле алаа ажалдар кылдырган. Амгы үеде республикада 68 эмнеге-профилейка черлерин ажалдап турар. Олардын ичинде тускайнык 6 диспансер, районнарын 14 санепидемстанция, республика эмнегези, 129 фельдшер-акушер пунктуну, республиканың уруулар эмнегези, хероженерин божуга баккы, уруулар баккы болгаш өске-даа эмнеге черлери бар.

Республиканың бүгү эмнеге-профилейка черлеринин материал-техниктиң баазаы чыл бүрүде калыбын келген. Чүте өсүлүг ийи чылда безин 8 улашкун эмнегезин ажалган. Кызылда хүнде 500 хире кыжын хүдөп алыр подклинканы, Каа-Хеминг Сары-Сенте амбулаторияны ажалдап кинер. Шагаан-Арылда халдыарлыг арылгар эмнегезин болгаш уруулар эмнегезин салбырлар, Тес-Хеминг район эмнегезин алдым туткан. Балзанды туберкулез арылгары ууру санаториянын 2 эмнеге көрүзүп, Чалаанада халдыарлыг арылгарын болгаш урууларын туберкулез арылгарын эмнегезин салбырларын туткан, нийти арылгар салбырларын бажында таарыштыр кылган. Сут-Хөл эмнегезинин халдыарлыг арылгар болгаш уруулар эмнегезин салбырларын септөөн. Кызылда республика эмнегезинин чаа баккы 1972 чылдың август айда ажалдап кинер. Оң ажалда травматология, урология болгаш кезер эмнеге саабырларын коллективтеринге таарыштыр апарган. Ам республика эмнегезинин орун-нарын саы 540 четкен. Бисте эң-не улуг, хой таламгы бо эмнеге бедик мергекилдик медицина дууламачынын ажалды чоннарга чедирит турар. Оон ийи ол республика-

ның эмчилеринин, тускай ортумак артеминг кадрларын мергекилдик бедиреринг орталык-методиктиң төү, баазаы база болуп берген.

Амгы үеде бисте дээди артеминг 377 эмчинин 172-и үндөй национал кадрлар. Оон ийи ортумак артеминг 1975 медицина ажалдакчызы бар. Эмнегелерин ортумак аэнонуң кадрлары-биле халдыары 1970 чылда-ла долу шийтширлеттинген.

Эмнегелеринин материал-техниктиң баазаынын экижидер, чонунуң материалдыг бааза културалуг деңгелин бедирер оларын калдынын байдалынын кол-нол көргүзүлгө эки салдарын чедирит. Соңгу беш чылда чонуну, калдыгы бичик турарын ажал-бүрү арылгарлар хоразы, акын-шөйүндү азыгыларын аарымы дм-ка өзөжөөн.

Эмчилер белекээр ажал экижөөн. Оларын мергекилдик бедирер. Кадрларын таарыштыр тургузуп, чеп ажалдап, оларын ортузунга кыжизиде ажалын күштөдирген. Калдык камгалаалы сайырагайжыларга ол бүгү хемчегер улуг дилгит берген. 1965 чыл-биле дөңсөөр өркен чылдын республикада эмчилерин саы 164 кыжге өскөн.

Республиканың Калдык камгалаалы министрствозунуң ажал планын баулар чурттуң улуг хоорайларына чыл бүрүде ортумаа-биле 70-80 эмчи специализацияны эртин турар. Чаа калган эмчилер шунуң республика эмнегезинин баазаында байтайгы специализацияны өртөр. Эртен чылдын республика эмнегезинин бо-гаш районнарын топ эмнегелеринин баазаарына 132 эмчи, ортумак артеминг 230 кыж билгин бедирген.

Эмчилерин, ортумак артеминг кадрларын аттестацияны чылдын эртин келген. Оларын мергекилдик бедирерге бир таарымчалыг арга ол болуп турар. Конференцияларын, семинар кичээлдерин эртин турар мергекилдик бедирерге база чутуга ба-зым болган. Чүте эртен чонун бөзүн 46 конференцияны болгаш семинарларын эртинген. РСФСР-ин Калдык камгалаалы министрствозунуң чурттуң өске хоорайларына чылдыр-тап конференцияларын, семинарларын бастен 68 эмчи киришкен. Район, улашкун эмнегелерин, районнарын, хоорайнын санепидемстанцияларын кол эмчилеринин он хонутуң семинары чыл бүрү эртин турар.

Чурттуң эмчи институттары дооскан 90—95 аймак эмчи Тыяга ажалдаары-биле чылды-на келер. Оларын чартыктай хой кезин көдөжө ажалдап үнүп турар. Ол ишпаш Кызылдың медицина училищези чыл санында 160—170 фельдшер-акушерия доос-

туруп турар. Бо чылдың фельдшер училищени 130 фельдшер болгаш акушер дооскап, хой кезин районларда ажалдап бергенер. Бо ортумак өрөөндөгү черин июль айда дилгит доор 28 эмчи бир-ле дугаар доор.

Тыяныч эмнегелеринде ак сеткилди ажалы-биле чонун хүдүткелдин чаалап алган, мергекилдик кадрлар хой. Республика эмнегезинин эмчилери А. И. Канунинов, Д. М. Монгуш, Л. М. Козлова, Э. Эрн, Овур районнарын кол эмчилери Р. И. Каддар-оол, А. Т. Балган, Чоон-Хемчиктин Хайыракалда, Бай-Тайганын Кызыл-Дага эмнеге пунктунуң арылгарын эртелекчилери Л. И. Дамба-Даржаа, З. Тойбуга, Барыин-Хемчик район эмнегелерин, республиканың уруулар эмнегелерин болгаш республика эмнегезинин кол эмчилеринин оралакчылары А. И. Ильяшова, Л. Е. Абрамова, Д. К. Куулар оларын болгаш өске-даа арга-дуржулгалыг мурнакчыларын бо байыраалдың хүндө чорга-р-биле адап турар бис.

Республиканың эмчилеринде 24 эмчи Тыя АССР-ин, 7 эмчи РСФСР-ин алдарыг эмчилери, 88 эмчи чалактыг орденери болгаш медалдары-биле шийиткен. 88 эмчи «Калдык камгалаалынын тергени» деп хөрөк демдегени эдилкелери.

Эмчилеринин материал-техниктиң баазаын улам экижидер талазы-биле согулга салынганы. Бо чылдын Кызыл-да 90 орунуг экологияны эртинген, Бай-Тайганын Таланг район эмнегезин, медицина мастерскаяларын бажында ажалдап кинер. 1974—1975 чылдарда Балзанды туберкулез арылгарына ууру 400 орунуг санаторияны, Танды, Эрн, Овур районнарын эмнегелеринин туудун эгээр. Чалаана, Шагаан-Арыг хоорайларга топ эмнегелеринин, Кызылдың медицина училищенин сургууларын ийи чурттап бажыныны, республиканың санепидемстанциянын тугуларын чоңуку үеде эгээр.

Республиканың калдык камгалаалы бажында чыл бүрүде өзүп турар. Бо чылдың оң түкү—14577 муру рубль. А 1980 чылдын төңүзүндө 22 миллион хире рубль чедер. Ийи республикада эмнеге оруннарын саы 5000, эмирлер 800 кыж чедер өскөн.

Тыяныч медицина ажалдакчылары партианың, чалактың ол улуг сагын салымчылыгына харым кылдыр республика калдык камгалаалы хөгжүлгө хероонго моон-да соңгар төлөнтүг салымчынын киришери бөгүн, боттарынын байыраалынын хүндө илгерилей турарлар.

Байыраал-биле, эртим эштер! О. ОНДАР.
Тыя АССР-ин калдык камгалаалы министртинин оралакчызы.

СИГЕН КЕЗИЛДЕЗИ

Калуганың колхозтарында болгаш совхозтарында ийитинин маддыг бижыг чеп-сурун тургузар дөң чарын калбарган. Сиген белектерин, силос болгаш сенаж салымчыны, витамининг сиген далганын салырын хары угда кылдып турар. Ол бүгүнү эртен чылдың бо үеинде турган ийи катап хойну белектер алганар.

Бо чылдын сиген мурну-дузунда 10—12 хонук мур-ный бакын чедирген, ийи-чаш чеп ажалдакчылары олу салымчы ажал ап, чеп-шитинг ийи-чаштарын «кыжирбесе дөң ажалдап туралар» деп, областын көдө ажалдап эртелекчилер кол агроному К. А. Цеткова чутгаалаа. — Ажал-агылдарда 460 ажалг механизаттагын арга-дуржулгалыг ажалдап турар.

Мал чемисин белектерин чогуру өйүндө эртинер болган 1973—74 чылда мал кыш-тагалаанын колхозтарын колхоз болгаш совхозтарын белектер талазы-биле хемчеге-

ринин дугайында СЭКП ТК-ның болгаш СССР-ин Министрлер Чогуудунин докталаалы Калуганың колхозинин ажал-ишчилери чоңу халдыары-биле мал ажалынын продуктуларын бүдүрерин улам көүдөлдүр дугайында партианың болгаш чалактын сагын салымчынынын чаа илгерилешин деп үнелес көрүп туралар. Олар ол чутуга документтин чутгаалажып көргөп, сиген кездесини шалкымчыларын чаа-чаа хемчегелерин баа айтты туралар. Сукхич районун мурнакчы колхозтарын эки эгелешкинни үндүргөнер. Олар мал чемин бүдүн чартык чылда кууларал, белектерин шийттирээр.

Смоленск областын шылааларында чаалап чыггыг сигенин байтайгы хонзөөнери тургустунган. Оң районнарын шунтузунда сиген кезидесин эгээр. — Бо чылдын колхозтарда болгаш совхозтарда мал чемин белектериниң чеди түс ажалг механизацияны.

(СЭТА-ның корр.).

Совет конструкторнун меделели

ПАРИЖ. (СЭТА). «ТУ-144» самолёттук көргүзүгү жүдүшүкү кылган турган, оң соңгу үеинде озал-ондаа таварын бергенин чылдагачылар калды халык-ишчилерин турар францу, совет тускай эртемнелерин ажалг үргүзүлгө турар болгаш ажалдаа оң түр-чедерин үндүреринг чет-чар барымындаа чок. Агыл чедир чып алган информация орачок хой, оң чылдап анализдеп турар. Ийи-чашкы бөдү ажалдаар автоматтыг бижикти деринг бижик каар демдегелер ажалда чедир тыялаа. Истелгелер кылгырыга чутуга, чалдын өске материалдар база чедирмей турар. Бил-

дыг-даа бол, эгелеш ажалды тугууна чедирер турар дээринде чыгынгы чок деп, кол конструктор А. А. Туполев медалган.

Оон өскө «ТУ-144» самолёттар база озал-ондаа таварып турган деп, Англиянын паралаалыг ажалдаа белектер калдар тарыткан. Адаа оон өскө чалдык чурттарың со-луптары база улашкан. Ону ужал чүтүл конструктору шуут буруу шалкан. «Ол бүгүнү шунтуз сагын даап чутгаалаа хоочун боздары болган, оларын тып үндүргөнер өдөкөөн-тур» деп, А. А. Туполев медалган.

«Совет төлөөр ажалдаа жүдүшүкү программаны өскөртүп деп айтканын»

«Лев-Бурженин ужал чүтүл делегелешкен берген деп, Франс Пресс агенттаалы А. А. Туполев база буруу шалкан. Ужудушкунуң шалкы баш бурунгар бажындиг турган. Ийи-чашкы ажал оңдуктыг калдыг-даа чү-ве кирибөө деп, ол чутгаалаа».

Совет Эвелелинин үндөп дүргөн ужал самолёттук тургузарын программанын улам ийи боттандырылганын чылдыг таварыга болгашын уламдан ара соксай бер-бес деп бүдүргөнер илгерилей-лөөн, А. А. Туполев «ТУ-144» түдүшкү маадрыг чоругу болгаш тураскаалын хүдүткөп демдегелөөн.

ТӨӨГҮЛҮГ АЯН-ЧОРУК

СЭКП Топ Комитетинин Чингиз Секретары эш Л. И. Брежневтин АКШ-на эгээр тогуугу аян-чорук —бүгү делегелешти кол кыжыгелешти. СССР-ин болгаш АКШ-тын удуртучуларынын ол ужуражышкынын калбаа-биле чутгаалажып, тайылбырлашканын, АКШ-тың болгаш өске-даа чурттарынын политиказын, хой-ниинин ажалг сажыг-үзүтүр бөдүлгөниң көсүк төлөөкчилери, делегелешти паралаал-ам ол ужуражышкынын эң чутуга политиктиг бозуушкун кылдыр үнелер турар. Дээди деңгелде Москвага болган совет-америк ужуражышкынын соонда эртен чыл СССР-ин болгаш АКШ-тын аразына харылааларын эки-жидер чүте ийи чурттуң улустарына ажал, харын ала-натыга тайынып бижылаа-рына, тайын догунаал-кымын принциптерин делегелешти харылааларына бажы-каарына база ажалг улуг ужура-дузалынын ола бозу-редиг бажынаа дээрин оналдап демдеген турар.

Ол түнчө-даа ший-дир. Дээди деңгелде совет-америк чутгаалажышкынар, чыл мурунда Москвага ат сал-дыган дугурулгалар ийи-чаш-биле дыка хой адыраал-да СССР-ин болгаш АКШ-тын аразына калды ажалда-жылаа хөгжүлгө хероонго чотуру үндөшүн берген. Ты-тып келген айтырылганын чутгаалажышкынар етолуна тайынып арга-биле шийттир-ээр деп ийи талазын хүд-дөшкөн, стратегтиг чепе-лешкиништерин кыжыла-лаар дугайында оларын ду-

гужушкуну принциптерин ужура-дузалыг. Күрүн-лерин чаалап тур-соруу тур-да калды ажалдаа тавары-шкын шийттирерини тавары-шкын бүгү аргалар бар, күрүн-леринин идеологияда болгаш социал системаларында калдыг чотуру принциптерге үндөшлөткөнгөн таарымчалыг харылааларын оларын аразына хөгжү-лгө шийткы болбас дээр-ин Москвага болган чутга-алажышкынар бажынаа.

Бот эргенин, дөң эргенин, ийишкын херектерин холга-лашкынын ол принциптерин делегелешти экономика талазы-биле эң улуг күчүгү чурт-тарыны — СССР-ин болгаш АКШ-тын аразында эконо-миктиг харылааларын ба-за үндөшүн болуп турар. Тайынып калбаа-биле, догу-наалкынын политиказын шийткы Совет Эвеледи өске хевирин социал тургузугу күрүнелери-биле оларын аразында АКШ-биле ажал-шкын калды ажалдажылаа харылааларын болгаш калы-зында да ажалыг харыла-жылааларын калбартын хөг-жүдери болгаш халыклары дөң кезеде туржуп келген. «Америка-биле, бүгү чурт-тар-биле, ийишкы Америка-биле экономиктиг дугу-жушкун дөң шийттирлугу туржуп бис» — деп, Влади-мир Ильич Ленин 1919 чыл-дың отырыда-ла чутгаалаа. Тайынып ийишкыдыг куп-терин саалдары-биле АКШ-тын политиктиг бөдүлгө-лөрүн политиканы боттутуу бозу-лгө көрүнөтүргө улам тода көстүп кээп турар апарган бо хүннөрдө ол улааныш-

кыны чедирининг боттал-дырына таарымчалыг бай-далар тургустунуң кел чыл-дар: чалкыс чүте 1972 чыл-дың дугурунда бажы совет-америк бараан саарылажы-нын хемчээл ийи катап өскөн-ни сагындырырга-ла чедир. Ийи-чаш-даа чүте эгелеш кылдынын, байтайгы бажым бастыган.

Дээди деңгелде ам болур совет-америк ужуражышкы-нын ийи чурттуң аразына калды ажалдаа ажалыг калды ажалдажылаа хөгжү-лгө ринге чал, чутуга салымчы-нын болуру чыгынгы чок. Америк журналистер-биле июль 14-те кылган беседа-зына эш Л. И. Брежневтин демдегелешти баулар ал-гарга, эң-не ийи-бүрү талааларга совет-америк харылааларын улам ийи таарымчалыг хөгжүлгө хероонго эки аргалар амгы үеде бар болуп турар.

Дээди деңгелде совет-америк харылааларын тургузуу-аарыны ийи-бүрү соонда тургузулугу күрүнелерин тайынып калбаа-биле догу-наалкынын практиктиг бот-тандыжыны-дыр. Ол база СЭКП-ин XXIV съездинин чарлааны Тайының про-грамманын шуут чарыла-көзө болуп турар. Планета-нын дагыны политиктиг бажынын эң талазын өскөртүп орап шак ол ханы принципнадыг болгаш бау-луг тайынып ийишкыдыг улаанышкына бүгү дилте-рини улаустары байыр чедир-ип, ону ханы чүдүдүгүнүп тур-рар.

(СЭТА).

Суурувуста эмнелге

«Торгалыг» совхозтун төвүн-де улашкун эмнегези тургустунган бээр он беш чыл ашкан. Амгы үеде оң ийи улуг бакчыныг кирген кыж оон ийи, даптынны ары-шверин мактар.

Эмнегези көсүк агитация-биле деран. Медицина тема-зына тускай булуңу тургус-кан. «Эмчи» деп хана солун доктаамал үнүп турар.

Мында шуугу 19 ажалда-кы бар. Олар калды камгала-алынын хероонго найыралдыг, бир деминг бараан болуп тур-рар. Коллективтин анык эм-чи Ч. Б. Донгак удуруп, сы-рыг каттыштырып шыдаан. Эмнегези аарыг улус чылдар 30 орун, 4 орунуг божуга чери бар. Ажалды чоннарга дүргөн луза чедирер 6 кыж составтыг бөдүлүг тургускан. Олар ээлчег баулар дежур-ныйлап, суурун чуртгааларына, малчынарга эмчи дууламачынын чедирит турар.

Ийи-бүрү аарыларын болдурбас дөң баш ууру хем-чегерин ап келдиш. Бо чалын улаанут, дилтерия, дисен-терия кышкан аарыларга ууру сыктыгышкынын кылдыгыс — деп, улуг эмчи Ч. Б. Донгак чутгаалаа.

Эмнегезин ажалдакчы-лары санитария ботлетения-неде саанында үндүрер. Оларын хой-ниин чедирин-ге, бригадалар төптеринге, хову тургаларына, фермага азып турар. Коллективтиң комсомолчу-аныктары сов-хозта Култура бажынынын уран чуту бөлүмүнүн идеп-кейи киржикчилери.

Көдө эмнегезин мурунда кылдыр ажалда-ла хой. Аа-рыг улус чылдар чери септеп, деран. Халдыарыг аары-лар эмнээр салбырын бол-гаш лабораторияны немей ажалда болгаш өске-даа чүд-дөшкөн кылды.

Анык коллективтин ажал-ишчилери чоңуң калдыктын дөң шудугу ажалдап турар.

Н. ДАМДЫН.

ЭМЧИЛЕРГЕ ЧЕТТИРДИМ

Медердим өскүнүп, аар арааш, недела ажалг үеде берге байдалга чыткан бол-дум. Мергекилдик, буяныг эмчилеринин ачызында чорут-ту сөйгү бердим.

Совет медицинаның чед-дишкенин билдиги ажалдап, мени амен сөгит-кен эмчилер: Торгалыгын эмнеге үчүстөгүнү улуг эм-чизи Ч. Б. Донгак, район эм-негезинин ийи аарылар эмчизи М. Н. Ефремов, Чаа-Суурун эмнеге пунктунуң

Өвүр район,
«Торгалыг» совхоз.

Красноарскенин медицина институтун алды чыа бурун-гаар дооскан эмчи Данов Мампак-оолович Монгуш ам рес-публика эмнегезинин отолоринголог. Ол—кулук, боостал, думчук аарыларын эмнээринге мергекилдик, аарыг кыж-лере эвеле-ээдек болгаш кичээлгелеш ажалдап турар. Казань, Ленинград, Ташкент ишпаш улуг хоорайларга боду-нуң тускай мергекилги ол бедирин, чедип алган билгин хүн бүрүгү ажалдаа бажындап ажалган турар.

Ам Данов Мампак-оолович аспирантура кирерине шудугу белекенип турар. Коллективте хала созунуң редактору, идепкейлиг хой-ниинтик.

ЧУРУКТА: эмчи Д. М. Монгуш ажалг үеинде.

А. МОНГУШТУҢ фотоу.

ТАИБЫЦЫНЫҢ ТӨЛЭЭЗИ

Нью-Йорк португа эге баштай келген даптынны пароходу чедер мидыг баула-биле уткуп алыр чалкы тур-густунган: Вероан көвүрттө аалчы чоңушпаал калып бик-лек португ эркен болган өң камгалаалын эргелешинг фотализациялан биче судло-лор эдиксини этеп, сүт бүд-гүтүр күчүгү хероонго ийи-сүтү дүңдүштөдир бүдүртүп, байыр чедирер. Алаа харым ол эртен база балкыларын сагаалы-биле овалдашкан. Коробль үш удаа кыгым салган.

Июль 11-ини эртен Нью-Йорк портка онгайга болган. Ол эртен өртөзгө доктаган улуг ак пароходтук думчук талазында силбөөн аалдым демдек — калдыр биле маска болган, а оң кол матчына Совет Эвелелинин кызыл ту-гу кишкени турган. Совет марштарын ажалдаа дүңдөшкөн пассажир корабль Гудзон мугулурунда 40-ти прерке тургустунган. «Михал Лермонтов» эл бажыла-дыктан ла көстүп турган. Келген сулуунуң алы ол.

«Соңгу 25 чылдарда СССР биле АКШ-тын аразына да-

лайдап пассажир харылаа-зын чок турган. Билдиг төөгүлүг аргыжылааң эгезин «Михал Лермонтов» аттыг пас-сажир корабль салган, оң-биле «Соок дайынны» сокса-дырына база бир бажым кыл-дыганал—деп, америк ажал-чы чоннарын «Дейли уорлд» солугу бижөөн, пароходтук келгени төөгүлүг болушкун дээрин демдегелөөн.

Делегейин эң улуг пор-тарындыг бирөөн болуп Нью-Йоркка база бир чаа даалы корабль келгенине хоорай-кыч чуртталгалары байыр чедирин, «Михал Лермон-тов» совет болгаш америк улустарын аразына найы-ралдыг болгаш калды ажал-дажылаа хөгжүлгө хероонго ийи-сүтү дүңдүштөдир.

СЭКП ТК-нын Чингиз сек-ретары эш Л. И. Брежневтин Америкага келерини муруну чарымда совет ийи-бүрүлүг АКШ-ка келгени чедер ужу-руг-дур дээрин солунар демдегелеп турар. «Вистин

чуртувусе кирип моорнаар, Леонид Ильич Брежнев. Бистин улауушкына тайынып, СССР-биле найыраал болгаш калды ажалдакчыга эргекон чутуга» — деп, АКШ-тың Коммунисттик партия эм-мерик ажалды чоннарын сеч-кил-сагымын илгерилей ме-дегелөөн.

«Соок дайынны» оңгула-рын ам-даа каар хонду чок реаксылыг күштөргө — бени Л. И. Брежневтин келгенине ууру ажалы-биле удууларын бедер болуп турар. АКШ-тын президентизин биле Москва-нын удуртучузуу аразы-га найыралыг чутгаалажы-кынынын ийи-сүтү дүңдүштөдир удууларын берге деп, ол күштө-рин кол солугу «Юс ньюс эл уорлд рипорт» минив ужура таварышкан.

Л. И. Брежневтин Каттыш-кан Штаттар албан бауу-лу аян-чоругу америк ула-стун хой кезин ийи чурттуг эрге-ажыктарына, бүгүн-ия-ти тайының эрге-ажыкта-

рына дүңдөшкөн харылаа-ларын моон соңгаар-даа кал-бар-тырыга салдар чедирер фак-тор кылдыр ийи-сүтү дүңдүштөдир паралаал тайылбыр-лажылар демдегелеп турар. Делегей рыногуна АКШ-ка таарыжып турар шийи-сүтү дүңдүштөдир хөгжүлгө хероонго ийи-сүтү дүңдүштөдир ула-стун директору Лазар-оол дүңдөшкөн харылаа-ларын меделгелөөн.

Американы бүдүрүп ийи-сүтү дүңдүштөдир, хон-дөз салымчыларын, металл кезер статорканы, ийи-сүтү дүңдүштөдир кылдыр автомат-тыг шунтуу, диграннарын хероонго ийи-сүтү дүңдүштөдир болгаш өске-даа дерин-хероонго ийи-сүтү дүңдүштөдир саар дуга-рында элэн калп ула-дөзөргө ат салдыган. Авто-мобиль туудушкунуң хероонго ийи-сүтү дүңдүштөдир. Камада авто-волка тургузар.

Боттарынын талазында америк бүдүргөдөр эалери Совет Эвелелине шийт-келген деңгелдеги техно-

гия аргаларын соңугурун тур-гаран. Бистин үндүртүп чалдык кылдыларын база олар айтырып турар. Чилээ, ЯК-40 деп совет самолёт АКШ ажалг соңугурун турар. Ону чоту-сүтү миллион

